

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-111/21 – 1

Υπόθεση C-111/21

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία κατάθεσης:

25 Φεβρουαρίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Oberster Gerichtshof (Αυστρία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

28 Ιανουαρίου 2021

Ενάγουσα και αναιρεσείουσα:

BT

Εναγομένη και αναιρεσίβλητη:

Laudamotion GmbH

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ

[παραλειπόμενα]

OBERSTER GERICHTSHOF (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία)

Το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία), επιληφθέν ως ακυρωτικό δικαστήριο [παραλειπόμενα] στην υπόθεση μεταξύ της ενάγουσας και νυν αναιρεσείουσας BT, που εδρεύει στη Βιέννη [παραλειπόμενα], [παραλειπόμενα] και της εναγομένης και νυν αναιρεσίβλητης εταιρίας Laudamotion GmbH, που εδρεύει στο Schwechat (Αυστρία), [παραλειπόμενα] για την καταβολή ποσού 6 953,60 ευρώ, πλέον τόκων και εξόδων, που περιλαμβάνει και αναγνωριστικό αίτημα (αξία του αντικειμένου της διαφοράς: 5 000 ευρώ), στο πλαίσιο της εκδίκασης της αιτήσεως αναιρέσεως της αναιρεσείουσας κατά της απόφασης που εξέδωσε κατ' έφεση το Landesgericht Korneuburg (πρωτοδικείο του Korneuburg, Αυστρία) στις 7 Απριλίου 2020, [παραλειπόμενα], διά της οποίας μεταρρυθμίστηκε η ερήμην απόφαση του Bezirksgericht Schwechat (ειρηνοδικείου του Schwechat, Αυστρία) της 12ης Νοεμβρίου 2019 [παραλειπόμενα], [παραλειπόμενα] εξέδωσε την ακόλουθη

Διάταξη

I. Υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα: **[σελ. 2 του πρωτοτύπου]**

1. Συνιστά η ψυχική διαταραχή επιβίατη που προκαλείται από δυστύχημα και έχει παθολογικό χαρακτήρα (ήτοι χρήζει ιατρικής θεραπείας ή, τουλάχιστον, είναι ιατρικώς διαπιστώσιμη) «σωματικό τραυματισμό» κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές, η οποία συνήφθη στις 28 Μαΐου 1999 στο Μόντρεαλ, υπεγράφη από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 9 Δεκεμβρίου 1999 και εγκρίθηκε εξ ονόματός της με την απόφαση 2001/539/ΕΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2001;

2. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα:

Εμποδίζει το άρθρο 29 της προαναφερθείσας σύμβασης την άσκηση αγωγής αποζημίωσης στηριζόμενη σε διάταξη του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου;

[παραλείπόμενα]

Σκεπτικό:

[1] 1. Πραγματικά περιστατικά που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την έκδοση της προδικαστικής απόφασης:

[2] Η αναιρεσείουσα αναχώρησε την 1η Μαρτίου 2019 με αεροσκάφος της αναιρεσίβλητης από το Λονδίνο προς τη Βιέννη. Κατά την εκκίνηση εξερράγη ο αριστερός κινητήρας και αμέσως εκκενώθηκε το αεροσκάφος. Η αναιρεσείουσα αποβιβάστηκε από την έξοδο κινδύνου στο δεξιό φτερό. Ο δεξιός κινητήρας βρισκόταν ακόμη εν λειτουργία και τα απορρέυματα αερίων στροβιλοκινητήρα εκτόξευσαν την αναιρεσείουσα στον αέρα σε απόσταση αρκετών μέτρων. Έκτοτε, πάσχει από διαταραχές ύπνου και συγκέντρωσης, μεταπτώσεις διάθεσης, ξαφνικά ξεσπάσματα κλάματος, έντονη κόπωση και τραυλισμό. Διαγνώστηκε **[σελ. 3 του πρωτοτύπου]** διαταραχή μετατραυματικού στρες και, για τον λόγο αυτόν, η αναιρεσείουσα τελεί υπό ιατρική παρακολούθηση.

[3] 2. Ισχυρισμοί και αιτήματα των διαδίκων:

[4] Η αναιρεσείουσα ζητεί την αποκατάσταση των ιατρικών δαπανών ύψους 4 353,60 ευρώ στις οποίες υποβλήθηκε και χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ύψους 2 500 ευρώ. Επιπλέον, ζητεί να αναγνωριστεί η ευθύνη της αναιρεσίβλητης για μελλοντικές βλάβες. Υποστήριξε, κατ' αρχάς, ότι η ευθύνη της αναιρεσίβλητης προκύπτει ευθέως από το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ. Εν πάση

- περιπτώσει, η αναιρεσίβλητη ευθύνεται βάσει του αυστριακού δικαίου που εφαρμόζεται συμπληρωματικώς.
- [5] Η αναιρεσίβλητη υποστηρίζει ότι το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ καλύπτει μόνον κατά κυριολεξία σωματικές βλάβες («σωματικούς τραυματισμούς»), όχι όμως και απλώς ψυχικές διαταραχές. Σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ, αποκλείεται η προσφυγή στην εθνική νομοθεσία· η σύμβαση του Μόντρεαλ εμποδίζει την εφαρμογή μιας τέτοιας νομοθεσίας.
- [6] 3. Η προηγηθείσα διαδικασία:
- [7] [παραλειπόμενα] [Διαδικασία ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου]
- [8] Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκανε δεκτή τη σχετική αγωγή [παραλειπόμενα]. Το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ δεν έχει μεν εφαρμογή, καθόσον η εν λόγω διάταξη προβλέπει μόνον ευθύνη για σωματικούς τραυματισμούς. Ωστόσο, κατά το αυστριακό δίκαιο, το οποίο προβλέπει αποζημίωση και για απλώς ψυχικά τραύματα, η αναιρεσίβλητη ευθύνεται αν τα τραύματα αυτά –όπως εν προκειμένω– έχουν παθολογικό χαρακτήρα **[σελ. 4 του πρωτοτύπου]**
- [9] Η αναιρεσίβλητη άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής. [παραλειπόμενα]
- [10] Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο απέρριψε το σχετικό αίτημα. Συντάχθηκε με την άποψη του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ότι το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ δεν καλύπτει αμιγώς ψυχικές διαταραχές. Επομένως, ανακύπτει το ζήτημα αν η αναιρεσείουσα μπορεί να στηρίξει την αξίωσή της στο αυστριακό δίκαιο το οποίο είναι εφαρμοστέο δυνάμει των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Το αυστριακό δίκαιο προβλέπει αξίωση αποζημίωσης και σε περιπτώσεις απλώς ψυχικής διαταραχής, όταν αυτή έχει παθολογικό χαρακτήρα, δηλαδή όταν χρήζει ιατρικής θεραπείας ή τουλάχιστον όταν είναι ιατρικώς διαπιστώσιμη. Εντούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 29 της σύμβασης του Μόντρεαλ, η εφαρμογή του αυστριακού δικαίου αποκλείεται από τις διατάξεις της εν λόγω σύμβασης. Το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ προβλέπει, όσον αφορά τις σωματικές βλάβες, δικαίωμα αποζημίωσης μόνο σε περίπτωση σωματικών τραυματισμών υπό στενή έννοια. Η ρύθμιση αυτή είναι απόλυτη· η προσφυγή στο εθνικό δίκαιο δεν επιτρέπεται.
- [11] Το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία) καλείται να αποφανθεί επί αιτήσεως αναίρεσεως της αναιρεσείουσας κατά της απόφασης αυτής. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η «λύση αποκλεισμού εφαρμογής» στην οποία στηρίζεται η απόφαση αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Αντιθέτως, πρέπει να ακολουθηθεί η «λύση του γενικού πλαισίου». Σύμφωνα με αυτήν, οι αξιώσεις δυνάμει του εθνικού δικαίου υφίστανται παράλληλα με εκείνες που προβλέπει η σύμβαση, απλώς υπόκεινται στους

όρους και στα όρια αποζημίωσης της σύμβασης. Λόγω της ασκηθείσας αναιρέσεως, το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο) καλείται να εξετάσει την ορθότητα της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης ως προς άπαντα τα κεφάλαιά της. Ως εκ τούτου, καλείται επίσης να αποσαφηνίσει εάν το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ προβλέπει **[σελ. 5 του πρωτοτύπου]** πράγματι ότι σε περίπτωση αμιγώς ψυχικών διαταραχών δεν οφείλεται αποζημίωση.

[12] 4. Οι νομικές βάσεις:

[13] 4.1. Η ευθύνη της αναιρεσίβλητης πρέπει να κριθεί σύμφωνα με τη *σύμβαση για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές* (στο εξής: σύμβαση του Μόντρεαλ). Η εφαρμογή της εν λόγω σύμβασης προκύπτει από το γεγονός ότι ο τόπος αναχώρησης και ο τόπος προορισμού της πτήσης ευρίσκονταν σε διαφορετικά συμβαλλόμενα κράτη (Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστρία), οπότε υφίσταται διεθνής μεταφορά κατά την έννοια του άρθρου 1 της σύμβασης του Μόντρεαλ.

[14] 4.2. Η σύμβαση του Μόντρεαλ υπεγράφη από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 9 Δεκεμβρίου 1999 και εγκρίθηκε εξ ονόματός της με την απόφαση 2001/539/EK του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2001. Επομένως, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της έννομης τάξης της Ένωσης και, ως εκ τούτου, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδιο να αποφαινεται προδικαστικώς επί της ερμηνείας της [παραλειπόμενα].

[15] 4.3. Αμφισβητείται η ερμηνεία των ακολούθων διατάξεων της σύμβασης του Μόντρεαλ:

Άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ:

Ο μεταφορέας είναι υπεύθυνος για τη ζημία που προκ[αλείται] σε περίπτωση θανάτου ή σωματικού τραυματισμού επιβάτη υπό τον μόνο όρο ότι το δυστύχημα που προκάλεσε τον θάνατο ή τον τραυματισμό σημειώθηκε όταν ο επιβάτης ήταν ήδη επιβιβασμένος στο αεροσκάφος ή κατά τη διάρκεια της επιβίβασης ή της αποβίβασης.

Άρθρο 29 της σύμβασης του Μόντρεαλ:

Όσον αφορά την μεταφορά επιβατών, αποσκευών και φορτίου, κάθε δικαστική αγωγή αποζημίωσης, η οποία όμως θεμελιούται με βάση την παρούσα σύμβαση είτε άλλη σύμβαση ή επί αδίκω ή λόγω οιασδήποτε άλλης αιτίας, μπορεί να ασκηθεί μόνον υπό τους όρους και τα όρια ευθύνης που προβλέπονται στην παρούσα **[σελ. 6 του πρωτοτύπου]** σύμβαση, με την επιφύλαξη του καθορισμού των προσώπων που έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν αγωγή και των αντίστοιχων δικαιωμάτων τους. Σε οιαδήποτε δικαστική ενέργεια αυτού του είδους, οι ποινικές, παραδειγματικές ή οιασδήποτε άλλες μη αντισταθμιστικές δαπάνες δεν επιστρέφονται.

[16] 4.4. Σύμφωνα με το αυστριακό δίκαιο, ο ζημιώσας, εφόσον πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις, ευθύνεται, επίσης, για τις επιπτώσεις αμιγώς ψυχικών διαταραχών, όταν αυτές έχουν παθολογικό χαρακτήρα, δηλαδή όταν χρήζουν ιατρικής παρακολούθησης [παραλειπόμενα]. Τούτο ισχύει ιδίως σε περίπτωση διαταραχής μετατραυματικού στρες το οποίο χρήζει ιατρικής παρακολούθησης [παραλειπόμενα]. Στην περίπτωση αυτή, ο ζημιώσας υποχρεούται σύμφωνα με τις γενικές αρχές αφενός μεν να αποκαταστήσει την περιουσιακή ζημία (ιδίως τις ιατρικές δαπάνες), αφετέρου δε να καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.

[17] 5. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος:

[18] 5.1. Το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ (στη γερμανική απόδοση) προβλέπει την αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται σε περίπτωση θανάτου ή «σωματικού τραυματισμού» επιβάτη. Ο εν λόγω «σωματικός τραυματισμός» ορίζεται στις αυθεντικές γλωσσικές αποδόσεις της σύμβασης, στις οποίες έχει πρόσβαση το παρόν δικαστήριο, ως «*bodily injury*», «*lésion corporelle*» και «*lesión corporal*». Το πρώτο ερώτημα αναφέρεται στο ζήτημα αν η έννοια αυτή καλύπτει επίσης ψυχικές διαταραχές οι οποίες έχουν μεν παθολογικό χαρακτήρα, ωστόσο δεν αποτελούν συνέπεια τραυματισμού του σώματος υπό στενή έννοια.

[19] 5.2. Το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ ταυτίζεται, κατ' ουσίαν, στο μέτρο που ενδιαφέρει εν προκειμένω, με το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης της Βαρσοβίας για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων που συνδέονται με τις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές (στο εξής: σύμβαση της Βαρσοβίας). **[σελ. 7 του πρωτοτύπου]**

[20] α) Βεβαίως, τούτο δεν προκύπτει από τη (μη αυθεντική) γερμανική απόδοση του άρθρου 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας, που έχει ως εξής:

«Der Luftfrachtführer hat den Schaden zu ersetzen, der dadurch entsteht, dass ein Reisender getötet, körperlich verletzt oder sonst gesundheitlich geschädigt wird, wenn der Unfall, durch den der Schaden verursacht wurde, sich an Bord des Luftfahrzeugs oder beim Ein- oder Aussteigen ereignet hat.»

[«Ο μεταφορέας ευθύνεται για τη ζημία που προκαλείται σε περίπτωση θανάτου, σωματικού τραυματισμού ή κάθε άλλης βλάβης στην υγεία επιβάτη, όταν το δυστύχημα που προκάλεσε τη ζημία σημειώθηκε όταν ο επιβάτης ευρίσκετο επί του αεροσκάφους ή κατά τη διάρκεια της επιβίβασης ή της αποβίβασης.»]

[21] Η αναφορά σε «βλάβη στην υγεία» υποδηλώνει ότι το άρθρο 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας κάλυπτε, εκτός από «σωματικούς τραυματισμούς» υπό στενή έννοια, και άλλες «βλάβες στην υγεία», στις οποίες μπορούσε να νοηθεί ότι υπάγονται αμιγώς ψυχικά τραύματα με παθολογικό χαρακτήρα.

- Επ’ αυτής της βάσεως, στη γερμανόφωνη νομική θεωρία υποστηρίζεται ότι το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ, το οποίο αφορά μόνον σωματικούς τραυματισμούς, είναι διατυπωμένο κατά τρόπο σαφώς στενότερο, εξ αυτού δε του γεγονότος πρέπει συναχθεί η μη πρόβλεψη αποζημίωσης για τα αμιγώς ψυχικά τραύματα [παραλειπόμενα].
- [22] β) Εντούτοις, η συλλογιστική αυτή παραβλέπει το γεγονός ότι από τις αυθεντικές αποδόσεις του άρθρου 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας δεν προκύπτει ότι μπορεί να αποκατασταθεί ζημία πέραν του «*bodily injury*» («*lésion corporelle*», «*lesión corporal*»). Αντιθέτως, η διάταξη αυτή μνημόνευε, ως άλλη βάση ευθύνης, το «*wounding*» («*blessure*», «*herida*»), δηλαδή τον «τραυματισμό» του επιβάτη. Ο όρος αυτός ήταν καταφανώς στενότερος από τον όρο «*bodily injury*» («*lésion corporelle*», «*lesión corporal*») και, επομένως, καλυπτόταν από αυτόν. Δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό για ποιόν λόγο δεν χρησιμοποιήθηκε η μετάφραση του «*wounding*» στη μη αυθεντική γερμανική απόδοση του άρθρου 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας [σελ. 8 του πρωτοτύπου] και προστέθηκε μετά τον «σωματικό τραυματισμό» ο ευρύτερος όρος «βλάβη στην υγεία».
- [23] γ) Επομένως, το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ διακρίνεται από τις αυθεντικές αποδόσεις του άρθρου 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας μόνο ως προς τη μη χρησιμοποίηση του όρου «*wounding*». Τούτο, όμως, δεν περιόρισε το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης. Συγκεκριμένα, ο όρος «*wounding*» στο άρθρο 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας έπρεπε να νοηθεί ως επί μέρους περίπτωση του «*bodily injury*» και, επομένως, στην πραγματικότητα ήταν περιττός· ως εκ τούτου, η μη χρησιμοποίησή του δεν συνεπάγεται καμία μεταβολή του περιεχομένου του. Συνεπώς, σε αντίθεση με την υποστηριζόμενη στη θεωρία άποψη (ανωτέρω υπό α’), από τη σύγκριση των γερμανικών γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας και του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να συναχθεί περιορισμός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ (βλ., όσον αφορά το ιστορικό θεσπίσεως του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ, σημείο 5.4. παρακάτω).
- [24] 5.3. Η νομολογία στον χώρο του common law και η κρατούσα γερμανόφωνη νομική θεωρία συνηγορούν υπέρ μιας στενής ερμηνείας.
- [25] α) Λαμβανομένης υπόψη της αμετάβλητης –όπως εκτέθηκε– κατ’ ουσίαν διατύπωσης, για τον σκοπό της ερμηνείας του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ είναι δυνατή, κατ’ αρχήν, η προσφυγή στη νομολογία σχετικά με το άρθρο 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας. Λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση του US Supreme Court (Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α.) της 17.1.1991 [παραλειπόμενα] στην υπόθεση *Eastern Airlines, Inc. v. Floyd*, η νομολογία αυτή δέχεται ευρέως ότι ο όρος «σωματικός τραυματισμός» δεν καλύπτει αμιγώς ψυχικά

τραύματα –δηλαδή εκείνα που δεν προκαλούνται συνεπεία σωματικού τραυματισμού υπό στενή έννοια [παραλειπόμενα] [σελ. 9 του πρωτοτύπου] [παραλειπόμενα]. Αυτό ισχύει, ιδίως, όσον αφορά περιπτώσεις διαταραχής μετατραυματικού στρες χωρίς σωματική επενέργεια [παραλειπόμενα].

[26] β) Μολονότι οι αποφάσεις αυτές προέρχονται στην πράξη αποκλειστικά από τον χώρο του *common law*, συντάσσεται με αυτές και η κρατούσα άποψη στη γερμανόφωνη νομική θεωρία. Αυτή δέχεται, επίσης, ότι δεν υφίσταται υποχρέωση αποκατάστασης αμιγώς ψυχικών τραυμάτων δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ [παραλειπόμενα]. Τούτο στηρίζεται, προεχόντως, στη διατύπωση της εν λόγω διάταξης και στον υποτιθέμενο περιορισμό της έναντι του άρθρου 17 της σύμβασης της Βαρσοβίας με τη μη χρησιμοποίηση του όρου «βλάβη στην υγεία» (επ' αυτού βλ. σημείο 5.2. παραπάνω). Άλλοι σχολιαστές δέχονται, αντιθέτως, την ευθύνη για αμιγώς ψυχικές διαταραχές, όταν αυτό προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο [παραλειπόμενα].

[27] 5.4. Εν πάση περιπτώσει, η άποψη ότι το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ δεν καλύπτει αμιγώς ψυχικές διαταραχές δεν είναι δεσμευτική.

[28] α) Αυτό προκύπτει, κατ' αρχάς, από την προσεκτικότερη ανάγνωση του ιστορικού θεσπίσεως του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ [παραλειπόμενα]. Στο προσχέδιο της σύμβασης προβλεπόταν [σελ. 10 του πρωτοτύπου] η προσθήκη, επίσης, του όρου «*mental injury*». Κατά τη διπλωματική διάσκεψη δεν επιτεύχθηκε μεν συμφωνία, η δε διάσκεψη ενέμεινε στη χρησιμοποίηση του όρου «*bodily injury*» στη σύμβαση[:]

«on the basis of the fact that in some States damages for mental injuries are recoverable under certain circumstances, that jurisprudence in this area is developping and that it is not intended to interfere with this development, having regard to jurisprudence in areas other than international carriage by air [...]» [παραλειπόμενα]

[29] Επομένως, η διάσκεψη άφησε στην πραγματικότητα το ζήτημα ανοιχτό· αφέθηκε, εν τέλει, στη νομολογία να ερμηνεύσει τον όρο «*bodily injury*» [παραλειπόμενα]. Επομένως, το ιστορικό θεσπίσεως της διάταξης δεν αποκλείει μια ευρύτερη ερμηνεία του όρου «σωματικός τραυματισμός». Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, δεν φαίνεται να προκύπτει από τις σκέψεις της διπλωματικής διάσκεψης ότι το ζήτημα αυτό θα έπρεπε να κριθεί σύμφωνα με το (κατά τα λοιπά) εφαρμοστέο δίκαιο [παραλειπόμενα]. Το ενιαίο δίκαιο πρέπει κατ' αρχήν να ερμηνεύεται κατά τρόπο ενιαίο· η εκ νέου παραπομπή στο εθνικό δίκαιο δεν μπορεί να γίνει δεκτή σε περίπτωση αμφιβολίας.

- [30] β) Όσον αφορά, επίσης, το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ, γίνεται δεκτό ότι υφίσταται αξίωση αποζημίωσης για ψυχικά τραύματα που έχουν και σωματική επενέργεια. Αυτό ισχύει αδιαμφισβήτητα όσον αφορά τις έμμεσες σωματικές βλάβες ([παραλειπόμενα] εγκεφαλικά επεισόδια, πρόωροι τοκετοί ή γαστρικά έλκη λόγω διαταραχής μετατραυματικού στρες). Εκτός αυτού, μπορεί, ωστόσο, να υποστηριχθεί η άποψη ότι ως σωματική επενέργεια επαρκούν απλώς συμπτώματα της ψυχικής βλάβης τα οποία αποδεικνύουν τον παθολογικό της χαρακτήρα· στη **[σελ. 11 του πρωτοτύπου]** συγκεκριμένη περίπτωση τέτοια συμπτώματα είναι οι διαταραχές ύπνου και συγκέντρωσης, τα ξαφνικά ξεσπάσματα κλάματος, η έντονη κόπωση και ο τραυλισμός της αναιρεσείουσας. Κατά την ως άνω άποψη, αυτό που έχει σημασία δεν είναι η έκταση των σωματικών συμπτωμάτων, αλλά η παρεχόμενη (και) μέσω αυτών απόδειξη του γεγονότος ότι η προβαλλόμενη ψυχική διαταραχή δεν είναι απλώς προσποητή, αλλά υφίσταται πράγματι και έχει παθολογικό χαρακτήρα [παραλειπόμενα].
- [31] γ) Επίσης, υπέρ της ευρείας ερμηνείας συνηγορεί το ότι, ακόμη και σε περίπτωση (εκ πρώτης όψεως) αμιγώς «ψυχικών» διαταραχών αλλάζει ο μεταβολισμός ορισμένων νευροδιαβιβαστικών συστημάτων [παραλειπόμενα], δηλαδή συντρέχει επίσης –εκτός των προαναφερθέντων συμπτωμάτων– σωματική επενέργεια υπό στενή έννοια η οποία προκλήθηκε από το δυστύχημα. Αυτό, όσον αφορά περιπτώσεις διαταραχής μετατραυματικού στρες, διαπιστώθηκε σε πρόσφατη μελέτη [παραλειπόμενα]. Επομένως, η οριοθέτηση μεταξύ σωματικών βλαβών υπό στενή έννοια και ψυχικών διαταραχών με παθολογικό χαρακτήρα στερείται παντελώς δικαιολογητικής βάσεως. Τούτο συνηγορεί, και αυτό, υπέρ της εφαρμογής του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ και προκειμένου περί (αναμφισβήτητα συντρεχουσών εν προκειμένω) ψυχικών διαταραχών με παθολογικό χαρακτήρα.
- [32] δ) Επίσης, η δυνατότητα αποζημίωσης ψυχικών τραυμάτων δεν πρέπει να εξαρτάται από το αν αυτά εμφανίζονται αυτοτελώς ή ως συνέπεια –ακόμη και **[σελ. 12 του πρωτοτύπου]** ήσσονος σημασίας– σωματικών τραυματισμών υπό στενή έννοια, οι οποίοι προξένησαν, επίσης, σωματικό πόνο [παραλειπόμενα]. Εν προκειμένω, η αναιρεσείουσα δεν ισχυρίστηκε ότι συνέτρεχε η τελευταία αυτή περίπτωση, οπότε πρέπει να γίνει δεκτό ότι αυτή δεν υπέστη τραυματισμό τέτοιου είδους. Ωστόσο, κατά το αιτούν δικαστήριο, τούτο δεν είναι ικανό να οδηγήσει σε διαφορετική αντιμετώπιση ανάλογα με το αν η αναιρεσείουσα υπέστη κατά το δυστύχημα, επίσης, (ελαφρύ) σωματικό τραυματισμό υπό στενή έννοια ή αν, κατά ευτυχή συγκυρία, γλύτωσε χωρίς τραυματισμούς. Όσον αφορά την αξίωσή της, καθοριστικές είναι οι ψυχικές επιπτώσεις του δυστυχήματος οι οποίες έχουν σωματική επενέργεια, τα δε αίτιά τους ανάγονται οπωσδήποτε στη σφαίρα επιρροής της αναιρεσίβλητης.

5.5. Βάσει των σκέψεων αυτών, το αιτούν δικαστήριο κλίνει προς μια ευρεία ερμηνεία του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ. Ακόμη και (εξωτερικευμένες) ψυχικές διαταραχές με παθολογικό χαρακτήρα πρέπει να λογίζονται ως σωματικός τραυματισμός κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ. Βεβαίως, αναμφίβολα μπορεί να υποστηριχθεί, επίσης, και η αντίθετη άποψη. Ως εκ τούτου, ζητείται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αποσαφηνίσει το ζήτημα αυτό.

[34] 6. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος:

[35] 6.1. Αν το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ δεν καλύπτει αμιγώς ψυχικές διαταραχές, ανακύπτει το ζήτημα αν μπορεί να στηριχθεί αξίωση αποζημίωσης βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Η δυνατότητα εφαρμογής του αυστριακού δικαίου δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους: προκύπτει (ελλείπει προβαλλόμενης επιλογής δικαίου) ανάλογα με τον χαρακτηρισμό της αξίωσης είτε από το άρθρο 4, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού Ρώμη II (συνήθης διαμονή αμοτέρων των διαδίκων στην Αυστρία) είτε από το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού Ρώμη I (συνήθης διαμονή της αναιρεσείουσας και τόπος προορισμού στην Αυστρία).

[36] 6.2. Κατά το αυστριακό δίκαιο, η εν λόγω αξίωση είναι νόμω βάσιμη. Ωστόσο, το άρθρο 29 της σύμβασης του Μόντρεαλ προβλέπει ότι **[σελ. 13 του πρωτοτύπου]** «όσον αφορά τη μεταφορά επιβατών [...] κάθε δικαστική αγωγή αποζημίωσης, [για οποιοδήποτε λόγο], [...] μπορεί να ασκηθεί μόνον υπό τους όρους και τα όρια ευθύνης που προβλέπονται στην παρούσα σύμβαση». Σχετικά με την εν λόγω διάταξη υποστηρίζονται στη γερμανόφωνη θεωρία δύο απόψεις. Σύμφωνα με τη «λύση αποκλεισμού εφαρμογής», το άρθρο 29 της σύμβασης του Μόντρεαλ αποκλείει εκ των προτέρων τις αξιώσεις αποζημίωσης που στηρίζονται σε άλλες νομικές βάσεις [παραλειπόμενα]: σύμφωνα με τη «λύση του γενικού πλαισίου», οι νομικές βάσεις των αξιώσεων που προβλέπει η σύμβαση του Μόντρεαλ υφίστανται παράλληλα με εκείνες του εθνικού δικαίου: οι τελευταίες υπόκεινται βέβαια στους «όρους» και τα «όρια ευθύνης» της σύμβασης, πλην όμως δεν αποκλείονται κατ' αρχήν [παραλειπόμενα].

[37] 6.3. Ακόμη και αν υποτεθεί ότι το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ ρυθμίζει εξαντλητικώς την ευθύνη για σωματικές βλάβες που προκαλούνται από δυστυχήματα που συνέβησαν κατά τη λειτουργία του αεροσκάφους, η «λύση του γενικού πλαισίου» δεν συνεπάγεται (σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα) την εφαρμογή του εθνικού δικαίου. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή, δεν θα συνέτρεχε ένας από τους προβλεπόμενους από τη σύμβαση «όρους» ευθύνης, ήτοι η ύπαρξη σωματικών τραυματισμών υπό στενή έννοια. Επομένως, το εθνικό δίκαιο θα μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η σύμβαση θα έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την

έννοια ότι δεν καλύπτει εκ προοιμίου βλάβες συνεπεία αμιγώς ψυχικών διαταραχών. Αυτή είναι, προφανώς, η θέση της αναιρεσείουσας. Στηρίζεται, πιθανότατα, στην άποψη ότι ψυχικές διαταραχές με παθολογικό χαρακτήρα πρέπει να αποζημιώνονται όταν εμπίπτουν στην έννοια «σωματικός τραυματισμός» σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο **[σελ. 14 του πρωτοτύπου]** [παραλειπόμενα].

[38] 6.4. Ωστόσο, η θέση αυτή εμπεριέχει το μειονέκτημα ότι η έκταση της ευθύνης για σωματικές βλάβες που προξενήθηκαν από δυστύχημα κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ εξαρτάται από το περιεχόμενο του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Τούτο αντιβαίνει στον σκοπό της σύμβασης ο οποίος συνίσταται στη θέσπιση ενιαίου πλαισίου ευθύνης. Επιπλέον, είναι αμφίβολη η παραδοχή ότι η σύμβαση δεν καλύπτει εκ προοιμίου αμιγώς ψυχικές επιπτώσεις δυστυχημάτων. Πράγματι, το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ μπορεί κάλλιστα να γίνει αντιληπτό –σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα– υπό την έννοια ότι και οι σωματικές βλάβες που προκύπτουν από δυστύχημα πρέπει να αποζημιώνονται μόνον αν επιφέρουν τον θάνατο ή σωματικούς τραυματισμούς υπό στενή έννοια.

[39] 6.5. Οι σκέψεις αυτές δεν επιτρέπουν να γίνει δεκτή αξίωση βάσει του εθνικού δικαίου περί αποζημιώσεως όταν το άρθρο 17, παράγραφος 1, της σύμβασης του Μόντρεαλ δεν προβλέπει αξίωση αυτού του είδους. Δεδομένου, όμως, ότι δεν αποκλείεται διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 29 της σύμβασης του Μόντρεαλ ζητείται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αποσαφηνίσει το ζήτημα αυτό.

[40] 7. Αναστολή της διαδικασίας:

[παραλειπόμενα]